

האיִש שאת הריגתו תיכנן יצחק שמיר פעל בחשאי למען הקמת ישראל - הנציב העליון הבריטי השנוא ביותר, שכימעט נרצח, פעל גם הוא למען מדינה יהודית - הנציב העליון האהוב ביותר היה אנטי־שמי חשאי - מאחרי הקלעים של הסידרה

לורד מוזין נאבקה למען מדינה יהודית

נגד לוועדה, מינה צ'רצ'יל את סגנו של אידן, ריצ'ארד קידסטון־לאו. אנחנו ניסינו לראות את קידסטון־לאו, שהיה בחיים עד לפני כמה חודשים, אבל הוא סירב לנו."

בלטה העמדה הפרוציונית של מרבית חברי הוועדה. קידסטון־לאו כתב בספק על הישיבה הראשונה של הוועדה: "הדיון, שארך שעה ומחצה, הרקיע שחקים והקיף עולם ומלואו. האווירה הכללית היתה שהציונים יקבלו את ארץ־ישראל, עבר־הידן ואת רוב היבשת הצפון־אפריקאית. כשיגשו לעבודה מעשית, יהיה הדיון בוודאי שקול יותר."

ישיבותיה של ועדה זו היו מהסודות הכמוסים ביותר של תקופת־המלחמה. צ'רצ'יל לא רצה להיות נתון ללחצים, ולכן סוכם שלא יסופר על ישיבותיה לנשיא ארצות־הברית, פראנקלין רוזוולט, ואפילו לא לחיים וייצמן. כאשר וייצמן ביקר אצל צ'רצ'יל, ברחוב דאונינג מס' 10 (מעון ראש־הממשלה הבריטי), הוא אמר לו: "לאחר שנכריע את היטלר, יר טל עלינו להחזיר את היהודים למעמד הראוי להם. ירשת את המשימה מבלפור, ואין אני עומד להסתלק ממנה. אבל פור עלים נגדנו כוחות אפלים..."

ועדת־הקאבינט ישיבה על המדוכה במשך כחמישה חודשים, ובינואר 1944 המליצה הוועדה על חלוקת ארץ־ישראל. מובן שהמלצה לא הקיפה את לוב וארץ־תראיה. המדינה היהודית היתה אמורה להיכלל בפרוציה מרובעת, יחד עם סוריה, לבנון ומדינת־ירושלים בריטית. רק נציג משרד־החוץ, ריצ'ארד קידסטון־לאו, התנגד לתוכנית החלוקה, וטען ש־היא, פרובוקטיבית עד כדי סכנה, היא הזוהר מפני התנגדות נמרצת בעולם ה־ערבי, שתסכן את מעמדה של בריטניה במזרח התיכון. ב־25 בינואר 1944 אישר הקאבינט המלחמתי הבריטי את התוכנית, אך קבע שיש לשמור על המסקנות כסוד כמנס עד לתום המלחמה.

מיד התחילה חתימה, כמו אחרי פירי סום מסקנותיה של ועדת־פיל. בראשה עמדו שרה־החן, אנתוני אידן, וראשי ה־צבא. אך העובדה הדהימה את ההיסטוריונים, עם חשיפת המיסמכים הבריטיים כ־עבור 30 שנות חיסיון, היתה ששני אי־שם, שאף אחד לא ציפה לתמיכתם, תמכו בחלוקת זו של צ'רצ'יל. השניים: הארולד מק־מייקל והלורד מוזין.

מק־מייקל סימל בעיני יהודי ארץ־ישראלי את המישר השנוא של הספר הלבן. אחרי שנודעה טביעת ספינת־העולים טרומה ב־24 בפברואר 1942 ביט־השחור, על 790 נוסעים, חודקו בחוצות ערי ארץ־ישראל כרוזים ובהם תצלומי של הנציב העליון: "רצח — המישרה מחפשת את

הרעיון של אמרי היה מהפכני. הוא טען שהאידיאל הוא להעניק ליהודים את כל ארץ־ישראל, ואפילו לבצע חילופי אוכלוסין על־ידי העברת הערבים לסוריה ולעבר־הירדן, כפי שנעשה בהצלחה רבה בין תורכיה ויוון אחרי המלחמה העולמית הראשונה. אבל נוכח האינטרסים ה־מוסלמיים, וההתנגדות הגדולה שהיתה ב־ממשלה הבריטית לפיתרון פרו־ציוני חד־משמעי, הבין צ'רצ'יל שייבצר ממנו לגיטימיות פרו־ציונית, והוא סיכם עם ליאופולד אמרי להציע פיתרון של חלוקה.

"לשם הגשמת רעיון זה, מינה צ'רצ'יל ועדת־קאבינט לדון בעניין, וביקש מחברי ריה לבדוק אפשרויות למסור ליהודים את המושבות האיטלקיות לשעבר באפריקה, שאותן כבשה בריטניה זה עתה מידי האיטלקים — את קירנאיקה וטרי־פוליטניה (כיום לוב), וגם את אריתריאה. צ'רצ'יל אפילו ניסח זאת תחת הכותרת 'הקמת בתים לאומיים'. אני מתבסס כאן על סיפורו של ד"ר גבריאל כהן.

"ליאופולד אמרי הסכים לכך שתוקם מדינה יהודית בתחומי ארץ־ישראל, עם שלוחות באפריקה. זה עורר אצלו אנטי־לוגיה היסטורית לציונים. בראש ועדת־הקאבינט הבריטית שהוקמה לצורך זה הועמד הרברט מוריסון, ממנהיגי מיפלת הלייבור. גם מוריסון עצמו גילה יחס

חיובי לציונות, וקיים קשרים קבועים עם פועלי־ציון באנגליה.

"צ'רצ'יל הרכיב את הוועדה בצורה חד־צדדית, ודאג שלא ישתתף בוועדה שום נציג של משרד־החוץ הבריטי, שהיה ידוע בהתנגדותו להקמת מדינה יהודית. הוא מינה לוועדה, כצפוי, את ליאופולד אמרי, מי שבעבר ניסח את הצהרת־בל־פור, ואת מנהיג המפלגה הליברלית ה־קטנה, ארציבאלד סינקלייר. למרות התינגדותו של שרה־החן אנתוני אידן, שהתי-

המדינה הבריטי שישב במצריים, וסיפור התנגדות הלורד מוזין, ביחד עם הנציב העליון הארולד מק־מייקל, למיפעל ה־ציוני — סיפור שהוכח כלא־נכון. במיסגרת תחקירי ההכנה על אותה תקופה, הגיעו עורכי עמוד האש למחקריו של ד"ר גבריאל כהן, מי שחקר במיסגרת מכים הבריטיים הסודיים, אשר החיסיון

הפרק ה־14 של עמוד האש מביא תחת הכותרת בעל הברית־הנשכח (1943-1945) תיאור של נסיון התנועה הציונית להשיג תת־מאמץ המלחמתי, כדי להימנות על בעלות־הברית עם תום־המלחמה. קאבינט־המלחמה הבריטי מאשר בפומבי את הקמת הבריגדה היהודית, בעוד שבסתר הוא מחליט על הקמת מדינה יהודית ב־

הידיד השנוא

סר הארולד מק־מייקל, הנציב העליון הבריטי השנוא ביותר (במרכז), בחברת ראשי הערים הגדולות בפלש־תינה (א"י). הקיצוני משמאל: ישראל רוקח, ראש עיריית תל־אביב, ערב צאתו של מק־מייקל מן הארץ ניסתה המחותרת להתנקש בחייו בכביש היורד מירושלים, אך הוא ניצל בנס, בעוד שנהגו נהרג. עתה מתגלה שהיה אז פעיל למען הקמת מדינה יהודית.

חלק מארץ־ישראל. במקביל פותח אצ"ל, בראשית 1944, במרד מזוין, ואנשי לחימתנקשים בלורד מוזין. ההגנה מתחילה ב־סיוון (הסגרת אנשי המחותרת ליד הבריטים). והישוב ניצב על סף מלחמת־אחים. עם תום המלחמה אין היהודים מוזמנים, כצפוי, לקטוף מפירות הניצחון על גרמניה, שהרי הם, בעלת־הברית ה־נשכח."

הבריטים תיכננו "אימפריה יהודית"

אחד הניגודים ההיסטוריים המדהימים ביותר, שבהם נתקלו עורכי עמוד האש, קיים בסיפור הריגתו של הלורד מוזין, ש־